

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIX
Књига 57

Нови Сад, јул—август 1997
Број 7—8

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Радивој Степанов
Мр Љубиша Деспотовић

Плелоаје за демократију Слободана
Јовановића / 267

Др Милош Бабић

Мере безбедности медицинског
карактера / 273

РАСПРАВЕ

Станислав Новаковић

Преиначење тужбе и пресуда због
изостанка / 288

Марко Тешић

Лично име као елемент за
идентификацију физичких лица / 290

ПРИКАЗИ

Мр Светозар Чиплић

Арсен Бачић: „Устав и уставна
диктатура” / 295

ПРАКСА

Оливера Будаков

Правна квалификација кривичног дела
више квалификованих убиства из
члана 47 став 2 тачка 6 КЗ РС / 298

ХРОНИКА

Чланови Председништва Удружења правника Србије из АКВ — Избор
главног и одговорног уредника и уређивачког одбора „Гласника” АКВ —
Седница Извршног одбора Удружења правника Србије — Уставни суд Србије
о lex specialis-y / 301

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 304

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

ARTICLES

Radivoj Stepanov, Ph. D.
Ljubiša Despotović, LL. M.

Soziologie der Demokratie / 267

Miloš Babić, Ph. D.

Medical Safety Measures in
Criminal Law / 273

DISCUSSIONS

Stanislav Novaković

Change of Charge and Verdict Because
of Absence / 288

Marko Tešić

Personal Name as an Element for
Identification / 290

REVIEWS

Svetozar Čiplić, LL. M.

Arsen Bačić: „Constitution and
Constitutional Dictatorship” / 295

CASE LAW

Olivera Budakov

Legal Qualification of Criminal Act of
More Qualified Murders / 298

CHRONICLE / 301

NOTICES

From the Meeting of the Managing Board of the Vojvodina Bar Association / 304

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Костиа Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Сijanковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Бојић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994)

Уређивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веї, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, Предраї Веселиновић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. Телефон: 021/29-459, 21-235
Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIX
Књига 57

Нови Сад, јул—август 1997
Број 7—8

ЧЛАНЦИ

УДК 316.2:321.7

Др Радивој Стейанов

проф. Филозофског факултета у Новом Саду

Мр Љубиша Десићовић

сарадник на пројекту „Екологија и етика” Факултета политичких наука
у Београду

ПЛЕДОАЈЕ ЗА ДЕМОКРАТИЈУ СЛОБОДАНА ЈОВАНОВИЋА*

САЖЕТАК: Истраживање демократије прожима целокупно Јовановићево дело. Непрекидно и дуготрајно он је показивао како промишљање демократије није и не мора да буде само научно-теоријски задатак, већ и лични однос, ствар културног и друштвеног ангажмана, интиман животни избор. Отуда, овај изворно истраживачки рад, настоји да изнађе, маркира и коначно једном заједничком нити повеже она карактеристична места и „знакове” у научним радовима, студијским истраживањима и есејистичким прилозима Слободана Јовановића (Новосађанина из Хлебарске улице, 1869—1958) који се извесно могу означити као *политичка и правна социологија*, а у том методолошком обрасцу и као *социологија демократије*. На тај начин се уноси коректив, одн. релативизација у дугу владајућу оцену и прихватање С. Јовановића првенствено, ако не и искључиво, као теоретичара државе и права.

Кључне речи: Слободан Јовановић, социологија демократије, непосредна демократија, протективна демократија, компетитивно-елитистичка демократија, социјална демократија.

---

* Рад примљен: 18. III 1997.

Од своје прве истраживачке студије *О демократији* па све до последњег, у теоријском смислу значајнијег рада *О тоталитаризму*, дакле од самог старта интелектуалне и универзитетске каријере, па све до смрти у изгнанству С. Јовановић је показивао велико и свестрано занимање, парафразираћемо овде један Хобсов наслов, за *материју, облик и процедуру, за њело и форму демократије*. Другим речима, он је стрпљиво и предано настојао да истражи и изнађе најповољније путеве и начине за конституисање демократског поретка, које и какве политичке институције ваља демократски поредак да обликују, на којим легитимацијским принципима треба да почива демократска власт, како та власт да буде организована, на који начин се може обезбедити подела и равнотежа власти, како политички систем учинити стабилним и ефикасним а при томе гарантовати права и слободе појединаца, односно заштитити их од евентуалних узурпација актуелне власти и сл.

Уочавајући да се демократија због комплексне природе и многоструке условљености не може истраживати само из „перспективе” једне теоријске дисциплине, па чак ни из опсега једне друштвене науке, С. Јовановић гради, твори, један, то се види, особен, не збирни, па ни есенцијалистичко-дефиницијски, већ интегралистичко-хolistички и креативан приступ схватању односно поимању демократије. Наиме, он показује да је подједнако важно акцептирати како сложено ткиво и грађу демократије, тако и њено ђудљиво историјско бивство; да ваља истовремено и приближно сразмерно имати у виду њену парламентарно-институционалну структуру, али исто тако и њену правно-конституционалну конфигурацију; да економско-материјални фактори чине нешто као „статiku”, али и да религијско-психолошки фактори представљају покаткад „динамiku” демократије; најзад, да сусретање и укрштање идејних и идеолошких утицаја са одређеним (блиским или инкомпатибилним) филозофским и цивилизацијским струјањима, на посебан начин буди наду и отвара историјску шансу демократије, али не ретко изазива изненадна и дуготрајна клонућа и понирања демократије као политичког система пред тоталитаризмом, ауторитаризмом и експанзионизмом личне власти.

Слободан Јовановић се, дакле, не појављује као пасионирани колекционар, скуплач разних политичких и демократских идеја, већ као помни изучавалац политике и права, државе и политичког система у амбијенту друштвености, где најкраће речено, постоји видљива и скривена мапа интересних утицаја, норми, моћи, притисака, институција, које битно утичу на индивидуално и друштвено-политичко бивствовање човека у модерној политичкој заједници.

Правно-теоријско и политичко-социолошко истраживање „комплекса” демократије код Слободана Јовановића одвијало се у неколико карактеристичних фаза. Могуће је навести четири такве етапе

одн. фазе. Прва, у којој се Јовановић појављује претежно као *критичар непосредне демократије*. Друга, где се његово промишљање демократије утемељује у изразито *либерално одређеном моделу пројективне демократије*. Трећа фаза, донекле у раскораку са претходне две уобличена је у *компјутивно-елијистичком моделу* (концепту) *демократије*, и четврта фаза, у којој се Јовановић кроз критику тоталитарне државе приближава моделу *социјалне демократије*.

У првој фази, критички промишљајући непосредну демократију, С. Јовановић истиче да је она облик у коме нема истинске поделе власти, што значи, да и кад је формално успостављена, њен практични значај је занемарљив јер народ сам „врши своје суверенско право” тако што непосредно учествује у управљању државним пословима. У непосредној демократији народ је и законодавац и судија и владар. „Тај облик иако на први поглед изгледа најсавршенији, уствари је сасвим противан и не одговара потребама сувереног друштва”.¹ Своју критику непосредне демократије Јовановић темељи још и на чињеници да она није заживела ни у једној европској држави (изузимајући неке швајцарске кантоне) као и на њеној историјској превазиђености и неприменљивости. „Наука је доказала да непосредна демократија може да буде од неке користи само у најпримитивнијих времена и то код малих народа”.² Чак и у Атини где је непосредно практикована, она је опстајала само захваљујући институцији ропства која је омогућавала слободним грађанима да се посвете политичким пословима. Поред непрактичности и неподесности за савремено обликовање и политички праксис модерне политичке заједнице, она има и друге своје недостатке. Нетолерантна је и деспотска, противи се свакој разложној критици и слободном мишљењу. Нарочито је нетолерантна према политичкој индивидуалности, јер својим тешким колективизмом притиска и гуши сваку перспективу и најмање изгледа за право и слободу појединца, грађанина, индивидуе. У непосредној демократији на власти је маса, гомила и руља која тумара по мраку незнања, па отуда постаје лак плен ласкаваца и демагога. Јовановић појмовима: народ, маса, гомила даје неколико варијанти значења. Слично Херодоту, С. Јовановић под појмом *δημος* (демос, народ) подразумева онај слој становништва који стојећи на супрот богатима као социјални предзнак има класно-економску подређеност и нижу друштвену стратификованост. Под појмом масе С. Јовановић често подразумева њено квантитативно обележје које означава као *πλήθος* (demos као *plethos*), дакле, народ као мноштво-маса. С обзиром да маси приписује и одређена (видна) колективно-психолошка својства, код С. Јовановића могуће је открити и такво

¹ Слободан Јовановић: *Сабрана дела*, том 12, Београд 1990/91, стр. 795.

² Исто, стр. 798.

значење појма масе, које се означава изразом *ὄχλος* (ohlos). Тако, по нашем суду, у Јовановићевој критици непосредне демократије доминира и једна аристократизмом и господственошћу обојена аргументација: непосредна демократија је непожељна не само због функционалних и техничких недостатака, већ пре свега што је то власт *demos*, *plethosa* и *ohlota*.

Либерално утемељеном критиком русоизма, Јовановић је наговестио почетак своје друге, много зрелије фазе рада, када се његова истраживања усмеравају (усредсређују) на политичку историју представничке демократије. Управо на примерима политичког развоја енглеског парламентаризма, француског тзв. континенталног парламентаризма и америчког федерализма, Јовановић ће на најбољи начин приказати на делу смисао социологије демократије. У компаративној анализи ових модерних политичких система на принцип „кочница и равнотежа” (*checks and balances*) као „на општи начин тешко описив однос релативно самосталне извршне власти и парламента као представништва народа”³ уперено је не правно-позитивистичко, па ни политиколошко-импресионистичко већ социолошко светло. Отуда не треба да изненади што је у социолошком пропитивању парламентарних демократија „дугог трајања” и „импресивног демократског лика” С. Јовановић доспео до „институције” јавног мњења. „У Енглеској — рећи ће он — поред круне и поред парламента има још један чинилац о коме се у уџбеницима уставног права не говори много, али које је у пракси надмоћније и од круне и од парламента. То је јавно мњење које своју вољу исказује на изборима.”⁴

Трећа фаза истраживања демократије, компетитивно-елитистичка, историјски (временски) је лоцирана у периоду после Првог светског рата а опојмљена у синтагми (и делу) *Поратна држава*. Без обзира о ком се модалитету поратне државе радило, „масификација” је остављала дубоке трагове на њен политички живот. Али, у условима када се „масификација и серијализација јединки” (грађана) вршила брутално, свој „допринос” дала је и елита. И док се у демократији, упркос често непредвидивих околности избор елита врши слободно, дотле је код фашистичких и комунистичких режима тај избор затворен, врши се без учешћа изборног тела, или ако тог учешћа и има онда је оно обична фарса и накнадна легитимизација чина који је већ раније обављен у затвореним круговима политичких врхова. Иако нешто опрезнија, па можда и конзервативнија ова фаза остала је ипак на трагу Јовановићеве генералне усмерености ка демократији; она је представљала његово прилагођавање новим политичким околностима и покушај да се од демократије „поратног” периода спаси што се спасти могло.

³ Слободан Јовановић, *Енглески парламентаризам*, Сабрана дела, том 2, стр. 628.

⁴ Исто, стр. 641.

Четврта фаза Јовановићевог промишљања демократије, која се може означити као социјална демократија, у највећој мери проистекла је из његовог последњег значајнијег теоријског рада *О италијанизму*.⁵ Два пресудна разлога су утицала да демократија доспе у кризу и тиме отвори пут за провалу тоталитаризма. Први разлог: демократија најчешће запоставља економски интерес грађана па се отуда, по правилу изметне у поредак економских криза и несигурности; такве погоршане и нестабилне околности идеална су шанса за егалитарна обећања тоталитараца. Други разлог: демократија зна да потцени и значај религијских потреба грађана. Ослабљени у својој вери (као последица снажне секуларизације и атомизације хришћанства) грађани тада, уз претходно поменућу економску несигурност, хрле у обећани „егалитаристички рај” тоталитараца. Они народи и њихове политичке елите који то нису знали, или су те социолошке законитости потценили, морали су да снесу тешке последице свог политичког неопреза.

Да закључимо: кључна улога, смисао социологије демократије како произилази из научног завештања С. Јовановића, састоји се у откривању да једно политичко друштво (политичка заједница или државни поредак) у збиљи никада није оно за шта се издаје и каквим жели да се представи одн. препоручи. Отуда ће социологија демократије да у демократском обликовању друштва партиципира скуп различитих колективних и индивидуалних структура које се образују на основу (не)видљивих мрежа интереса и моћи смештених у „срце” друштвених кретања сагласно општеприхваћеним правилима друштвене игре. Откривајући тако иза појавног суштинско, иза идеализованог стварно, иза видљивог невидљиво, социологија демократије показате се као редак спој науке и духовности која је у стању да демистификује карактеролошке особине једне политике безпредрасудно их сучељавајући са њиховим афирмативним нормативним пројектом, показујући колики је раскорак између „стања ствари које јесте” и оног идеологизованог „које треба да буде”.

---

⁵ Слободан Јовановић: *О италијанизму*, Париз, 1952.

SOZIOLOGIE DER DEMOKRATIE

Dr. Radivoj Stepanov — Mr. Ljubiša Despotović

Zusammenfassung

Jovanović's gesamtes wissenschaftliches und essayistisches Werk ist von der Erforschung der Demokratie durchdrungen. Aus diesem Grunde können auch insgesamt vier charakteristische Phasen in seiner Soziologie der Demokratie angeführt werden. Die erste Phase wird von der Kritik der unmittelbaren Demokratie geprägt. Für die zweite Phase ist die Auseinandersetzung mit dem liberal bestimmten Modell der protektorischen Demokratie charakteristisch. Die dritte Phase spiegelt sich im kompetitiv-elitären Modell der Demokratie wider, während die vierte Phase als Wahrnehmung des Konzeptes der sozialen Demokratie bezeichnet werden kann.

Die Schlüsselbegriffe der vorliegenden Arbeit sind: Slobodan Jovanović, Soziologie der Demokratie, unmittelbare Demokratie, protektorische Demokratie, kompetitiv-elitäre Demokratie, soziale Demokratie.

Др Милош Бабић
професор Правног факултета у Бањој Луци

МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ МЕДИЦИНСКОГ КАРАКТЕРА*

САЖЕТАК: Аутор у раду указује на могуће правце усавршавања постојећег система мера безбедности медицинског карактера у нашем кривичном законодавству. У том смислу наглашава да је потребно веће прецизирање услова за њихово изрицање и примену. Исто тако, неопходно је изостављање неодређених појмова као што је „опасност за околину“, уместо којег код свих мера безбедности треба да стоји „опасност од поновног вршења кривичног дела“. Поред тога, аутор се залаже за ограничено трајање ових мера, као и за увођење обавезне судске контроле у њиховој примени годишње најмање једном.

Кључне речи: Мере безбедности медицинског карактера, примена мера, време трајања, обавезна судска контрола.

1. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ О УЛОЗИ И ЗНАЧАЈУ ОВИХ МЕРА

У систему мера безбедности у нашем кривичном законодавству, мере безбедности медицинске природе имају посебан значај у остваривању заштитне функције кривичног права.¹ Ради се о тако специфичним ситуацијама у којима су кривичне санкције типа казне или уопште неадекватне или нису довољно ефикасне за спречавање даљ-

* Рад примљен: 24. II 1997.

¹ О томе више в. Др Мирослав Борђевић: *Мере безбедности медицинског карактера*, Зборник ИКСИ, 6—7/77, 78, стр. 71—82; Др Бора Чејовић, *Улога и значај мера безбедности у борби против криминалиитета*, ЈРКК, 1—2/1986, стр. 199—209; Проф. др Љубиша Лазаревић: *Систем мера безбедности и могуће измене и допуне*, ЈРКК, 3/1990, стр. 27—43; Проф. др Зоран Стојаноовић, *Систем мера безбедности у југословенском кривичном праву*, ЈРКК, 4/1987, стр. 161—177.

њег вршења кривичних дела од стране таквих учинилаца. У једном делу таквих случајева, не само да казна не би била ефикасна кривична санкција, већ би њена примена донела више штете него користи, па је стога цјелисходније да у таквим ситуацијама мера безбедности у потпуности преузме и функцију казне. У другим случајевима мере безбедности медицинског карактера изричу се уз казну да би је појачале на специјално-превентивном плану. Међутим, у практичној примени однос ових мера и у овом случају се у приличној мери мења, јер прихваћено решење које се односи на њихово извршење по систему викаријације (члан 63. став 3) доводи до тога да мера безбедности практично и овде у потпуности преузима и функцију казне.

О кривичноправној природи ових мера у доктрини постоје углавном два различита схватања. Према једном схватању мере безбедности медицинског карактера су једине праве мере безбедности, јер управо су код ових мера безбедности најизраженије опште карактеристике мера безбедности.² По другом, ове мере немају кривичноправни карактер јер су у суштини мере медицинског карактера, а са кривичним правом имају заједничко само то што их изриче суд у кривичном поступку, а то није довољно да им се обезбиједи карактер кривичних санкција.³

Није спорно да медицински третман и мере које обухватају такве садржаје нису у домену кривичног права, али ако се ради о таквим лицима која су извршила кривична дела ради тога што код њих постоје одређене сметње у функционисању њиховог психичког и душевног система, онда је посве криминалнополитички оправдано медицински третман инволвирати у функцију остваривања кривичноправне заштите. У одређеним случајевима то не само да је оправдано, већ је и нужно јер се другим кривичним санкцијама неће ни моћи постићи посебна сврха ових санкција која се састоји у отклањању стања или услова који могу бити од утицаја да учинилац убудуће врши кривична дела. Стога је сасвим несумњиво да управо мере безбедности медицинског карактера у највећој мери могу да остваре наведену сврху када су у питању такви учиниоци код којих постоје извесна стања. (нпр. душевне болести, душевне поремећености, алкохолманија, наркоманија) која могу да буду значајан фактор даљег вршења кривичних дела.⁴ Може се, дакле, рећи да су ове мере безбедности у том делу заштитне функције кривичног права још и сада незамењиве кривичне санкције.

² В. Борђевић, *op. cit.*, стр. 67; Лазаревић, *op. cit.*, стр. 35; Чејовић, *op. cit.*, стр. 201; Мр Наташа Делић: *Мере безбедности медицинског карактера*, ед. Проблеми реинтеграција и реформе југословенског кривичног законодавства, ИКСИ, Београд (1995), стр. 173—178.

³ У том смислу нпр. Борћи Марјановић у раду: *О суштини мера безбедности у југословенском кривичном праву*, АПФ, 6/1987, стр. 690.

⁴ В. и Борђевић, *op. cit.*, стр. 67.

Основи изрицања ових кривичних санкција постављени су тако да постоји могућност њихове примене и према кривично неодговорним и према кривично одговорним учиниоцима, односно према неурачунљивим, битно смањено урачунљивим, смањено урачунљивим и потпуно урачунљивим учиниоцима. Исто тако, поред пунољетних ове мере се могу изрицати и малолетним лицима. Само у случајевима када се ради о неурачунљивим лицима, ове мере су основне кривичне санкције, док у свим другим случајевима оне представљају комплементарне кривичне мере које се изричу уз казну, условну осуду, малолетнички затвор или васпитну меру, а некада се могу изрицати и уз условни отпуст. То значи да се ове мере самостално не могу изрицати кривично одговорним учиниоцима. И најзад, значајно је навести да се уз ове мере под одређеним условима могу изрицати и друге мере безбедности.

Наше кривично право номинално познаје три врсте мера безбедности медицинског карактера, а реално заправо постоје четири с обзиром да се обавезно лечење алкохоличара и наркомана јавља у два вида: као заводско лечење и лечење на слободи.⁵ Најстарија мера је свакако обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи коју је познавао већ Кривични законик Краљевине Југославије од 1929. године у пар. 50, односно 53. као „упућивање у завод за лечење или за чување”.⁶ Као што је познато, обавезно лечење алкохоличара и наркомана уведено је Новелом КЗ од 1959. године, а обавезно психијатријско лечење на слободи тек Кривичним законом СФРЈ од 1976. године.

Мере безбедности медицинског карактера обухватају две врсте лечења које се састоји у психијатријском лечењу и лечењу алкохолманије и наркоманије, а које опет у практичној примени имају по два модалитета: лечење институционалног карактера и амбулантно лечење или како га закон означава лечење на слободи. Осим ова два вида, мере безбедности не могу обухватати неке друге врсте лечења.

У даљем излагању пажња ће бити усмерена на она питања појединих мера безбедности на која као спорна већ дуже време указује теорија и судска пракса, а углавном се односе на питање законске регулативе посебних услова за изрицање појединих мера медицинског карактера у смислу њиховог јаснијег и прецизнијег постављања, затим њиховог трајања, увођење обавезне судске контроле њихове

⁵ У том смислу Борђевић (ibid), стр. 68.

⁶ Интересантно је да је овај Законик за то време предвиђао веома модеран систем мера безбедности, јер је био риједак закон тога времена који је поред мера медицинског, садржавао и широк каталог осталих мера које су се изрицале и другим, кривично одговорним учиниоцима, као што су: задржавање по издржаној новој казни, упућивање у завод за рад, упућивање у завод за лечење љијаница, забрана посеђивања крчми, заштитни надзор, протеривање, забрана вршења позива или заната и одузимање извесних предмета. В. *Ојцић кривични зборник*, Београд (1929), Издавачка књижарница Геце Кона (припремио Г. Никетић).

примене, претварања под одређеним условима једне у другу (лакше у тежу) меру и др. Њихово разрешавање могло би допринети успостављању хуманијег и примеренијег система ових мера у односу на душевне болеснике — починиоце кривичних дела, чија су права, како психијатри с правом сматрају,⁷ у већој мери ограничена него здравих учинилаца. С друге стране, тиме бисмо постојећи систем ових мера учинили цјелисходнијим и примеренијим једном модерном и демократском друштву које неће по сваку цену инсистирати на примени ових мера.

2. ПОЈЕДИНЕ МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

2.1. *Обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи (члан 63)*

Неспорно је да ова мера представља најстарију и основну кривичну санкцију предвиђену за душевно болесне учиниоце кривичних дела чији је циљ лечење и чување ових лица, али и отклањање опасности од ових лица за њихову околину. И поред тога што се у делу теорије кривичноправни карактер ове мере доводи у сумњу, питање њене оправданости је тешко оспорити. Несумњиво је да медицински третман није у домену правосудних органа, али ако се ради о душевно болесним лицима која су истовремено и учиниоци кривичних дела, онда је посве оправдано тај третман интегрисати у функцију остваривања кривичноправне заштите.⁸ Код ове мере пажњу заслужују одређена спорна питања на која већ дуже време указује пракса и теорија. То се нарочито односи на одређивање значења „опасности за околину” као једног од услова за њено изрицање, затим њено могуће трајање, начин њеног извршења и одлучивања о њеном престанку, а у вези са тим и питање увођења обавезне судске контроле њене примјене и др.

1. Најзначајнији услов примјене свих, па и ове мере безбедности је опасност учиниоца која је овдје одређена прилично недефинисаним и неодређеним појмом „опасност за околину”. Стога су у тумачењу овог услова мишљења веома хетерогена и крећу се од оних према којима је довољно да се ради о опасности од даљњег вршења било које врсте кажњиве радње, па до оних да је неопходно да се ради о тежем кривичном делу које је углавном управљено против живота, тјелесног интегритета, полног достојанства, имовине или неком другом кривичном делу са употребом насиља.

⁷ В. нпр. Др Д. Павичић, др В. Петровић: *Процена опасности по околину и права душевних болесника*, ed. Проблеми реинтеграције и реформе југословенског кривичног законодавства, ИКСИ, Београд (1995), 179, 180.

⁸ В. Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 35. В. и Чејовић, *op. cit.*, стр. 201.

У разрешавању и овог питања неопходно је имати у виду неке принципе кривичног права којих се у извјесној мјери потребно придржавати и у примјени мера безбедности. Иако не у мери као код казне и код постављања и примене мера безбедности треба полазити од принципа сразмјерности и правичности, тако да буду сразмерне опасности учиниоца и кривичног дела.⁹ У нашој доктрини преовлађује схватање да овај услов треба тумачити као опасност од вршења новог кривичног дела, чему се тешко у формалном смислу може приговорити јер произилази из одредбе члана 60. гдје је то и експлицитно истакнуто. Тешко је, међутим, оправдати изрицање ове, по свом карактеру веома озбиљне мере и онда када прогнозе не указују на могућност извршења нешто тежег или бар кривичног дела одређене врсте које по свом карактеру указује на опасност за околину тог учиниоца. Ово становиште је тим основаније ако се има у виду и мера из чл. 64. која је уведена, поред осталог и ради тога да би се попуниле неке празнине у примени ове мере и заводско лечење ограничило само на оне случајеве у којима је стварно неопходно,¹⁰ односно да би се обим примене мере обавезног психијатријског лечења и чувања још више сузио.¹¹ Стога се чини оправданим схватање према којем би се могућност изрицања ове мере безбедности темељила на опасности од вршења тежих кривичних дела која, прије свега, представљају опасност за околину, као што су нпр. кривична дела којима се угрожава живот, телесни или полни интегритет, тежа дела против имовине, затим против сигурности људи и имовине, или рецимо сва дела са елементима насиља.¹² Слично решење садрже нека европска кривична законодавства.¹³

2. При процјени опасности од извршења новог кривичног дела не би се смио занемарити ни карактер и тежина извршеног кривичног дела, иако се то нигдје у закону изричито не истиче. Међутим,

⁹ У истом смислу и Стојановић, *op. cit.*, ЈРКК, 4/1987, стр. 175.

¹⁰ Упор. и М. Борђевић, *op. cit.*, стр. 74, 75.

¹¹ В. Стојановић, *op. cit.*, ЈРКК, 4/1987, стр. 166.

¹² У том смислу и Стојановић (*ibid*, стр. 174).

¹³ Тако нпр. КЗ Словеније од 1995. године у чл. 63. предвиђа да ће суд ову меру изрећи „...ако на основу тежег извршеног кривичног дела и степена учиниоаче душевне поремећености утврди, да би на слободи могао извршити какво теже кривично дело против живота, тела, полне неповредивости или имовине...”. И КЗ Мађарске као услов за примену присилног лечења према неурачуњливом учиниоцу поставља да је извршено дело против личности са елементом насиља или неко општеопасно дело за које је била изречена казна лишења слободе у трајању дужем од једне године. Према Стојановићу, *op. cit.*, ЈРКК, 4/1987, стр. 172, фусн. 34. За нека друга интересантна решења у овом закону у односу на мере безбедности, в. др Нађ, Ф.: *Актуелна питања система санкција у мађарском кривичном праву*, Зборник радова ПФ у Новом Саду, 1—3/1991, стр. 213—219. Слично решење садржи КЗ Немачке који у пар. 63. истиче да „...суд изриче смештај у психијатријску болницу ако из опште оцјене лица и његовог дела произилази, да је од њега, с обзиром на његово стање, могуће очекивати извршење тежих противправних дела, због чега је оно опасно за друштво”. В. Schönlke/Schröder, *Strafgesetzbuch, Kommentar*, 23. Aufl., München 1988, par. 63, стр. 714—718.

то произилази из тога што мора постојати обавезна веза између извршеног дела и болесног стања односно опасности учиниоца; извршено дело је резултат тога стања. Видјели смо да нека законодавства изрицање ове мере изричито условљавају како у погледу кривичног дела које може бити извршено, тако и у погледу дела које је извршено (в. нап. 13). Оправдано се упозорава да није прихватљиво да нека сасвим лака кривична дела буду основ за примену неке мере безбедности којом се озбиљно ограничавају права учиниоца.¹⁴ Свакако да ће се наведена оцена морати заснивати пре свега на процени карактера и степена душевне болести или поремећености учиниоца, али се његова опасност неће моћи ваљано утврдити уколико се нема у виду и учињено кривично дело. Зато би се све ово морало формулисати много јасније и прецизније, него што је то у садашњој одредби става 1. члана 63. односно одредби члана 60.

3. Време трајања мере. Време трајања било које кривичне санкције, а посебно принудне мере којом се озбиљно задире у права учиниоца, представља важно кривичноправно питање и тога га закон не би смио остављати потпуно неодређеним, без обзира што циљеви њене примене донекле оправдавају такво решење. Колико год несигурност код прогностичких претпоставки о времену потребном за остварење циљева ове мере представља аргумент за њено неодређено трајање, у истој мјери, ако не и више, то може бити и аргумент за лимитирање тога времена. Јер, свака кривична санкција код које није јасно постављено њено трајање и основ њеног престанка, побуђује сумње са становишта своје легитимности. Ако је основна и главна кривична санкција која се изриче ономе ко је посве душевно здрав и кривично одговоран (уз то може бити и веома опасан рецидивиста) временски ограничена, тешко је наћи оправдање за овакво решење за једну санкцију која је: допунска, у основи представља лишење слободе, изриче се ономе који није крив, бар у кривичноправном поимању овог појма и још по свом садржају не представља кривичну санкцију. Болесно стање учиниоца које намеће потребу његовог лечења, ни у ком случају не може бити оправдање да такво лечење називамо кривичноправним и третирамо као кривичну санкцију, ако оно више нема никакве корелације, како са извршеним тако и са евентуалним будућим делом, на што несумњиво упозоравају и психијатри форензичари.¹⁵ Ако је такво лечење и даље неопходно, оно се треба наставити по другом основу, а не покривати кривичним правом чији домен је и иначе овдје сумњив, а поготово ако је прошло дужи време примене ове мере. Њено ограничено тра-

¹⁴ Тако нпр. Стојановић, *оп. cit.*, ЈРКК, 4/1987, стр. 172.

¹⁵ В. нпр. Др. Д. Павичић, др В. Петровић, *оп. cit.*, стр. 179—183. В. такође и Р. Ковачевић, М. Берић: *Актуелни проблеми третмана психички абнормалних делинквената*, Зборник радова са Првог саветовања правника и психијатара СР БиХ, Соколац, 1985; такође и Др Поспишил-Завршки: *Мера сигурности обавезној психијатријској лечењу на слободи у практичној примјени*, НЗ, бр. 7—10/1983.

јање, макар оно било постављено и високо, прихватљивије је од оваквог решења. Чини се одговарајућим време од 10 година које се у неким законодавствима већ узима као граница максималног трајања ове мере безбједности,¹⁶ али је боље и 15 година него неодређено трајање.

4. Ограниченост трајања ове мере не би искључивала потребу повремене судске контроле о неопходности њене даљње примене, већ би напротив захтијевала активније учешће судских органа у процесу њене примене и извршења. Зато би у закону требало предвидети да суд сваке године (у неким законодавствима сваких шест месеци, што неки предлажу и код нас, нпр. Делић) поново одлучује да ли је потребно даље трајање ове мере. Не мислимо да је ово потребно само ради искључења евентуалних злоупотреба у погледу дужине трајања ове мере, којих је према неким тврдњама у пракси било, већ првенствено ради тога што би формално увођење овог повременог преиспитивања судске одлуке о овој мери, ипак подигло на виши ниво обавезу суда да прати њено извршење.¹⁷

5. Најзад, остаје питање које је посебно проблематично и које се у доктрини и јудикатури тумачи различито, а односи се на могућност да ова мера изречена битно смањено урачунљивом учиниоцу траје и дуже време од изречене казне. У једном делу наше литературе наводи се да овај став прихвата наша теорија и судска пракса¹⁸, али се исто тако истиче да судска пракса углавном прихвата становиште према коме је трајање ове мере лимитирано дужином трајања казне.¹⁹ Иако према граматичком тумачењу става 2. и 3. члана 63. произилази да ова мера може да траје и дуже од изречене казне затвора, тешко је прихватити став да код кривично одговорног учиниоца мера која је као споредна представља лишење слободе неодређеног трајања. Међутим, с обзиром да и друго становиште није без аргумената, ово питање треба пажљиво размотрити и јасно регулисати у закону.²⁰

2.2. Обавезно психијатријско лечење на слободи (члан 64)

Иако се формално ради о посебној мери, она је својеврсни де-риват мере из чл. 63, јер се као примарна санкција појављује само у

¹⁶ Тако нпр. према КЗ Словеније ова мера може да траје највише 10 година, док је у италијанском кривичном законодавству рок до 10, односно 5 година у зависности од тежине кривичног дела.

¹⁷ На тај начин и Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 36.

¹⁸ Тако нпр. С. Стојановић, *Кривични законик...*, стр. 90.

¹⁹ В. код Лазаревића, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 35. В. такође и Чејовић, *op. cit.*, стр. 201—202.

²⁰ Према КЗ Словеније ова мера не може трајати дуже од времена на које је изречена казна затвора битно смањено урачунљивом учиниоцу (члан 64. ст. 4).

случајевима из ст. 1. чл. 64, дакле када се изриче неурачунљивом учиниоцу први пут као једина санкција. У преостала два случаја из ст. 2. и 3. она је сукцесивна кривична санкција, јер се изриче накнадно, тј. пошто је већ била изречена претходна мера. Ако се има у виду да се ова мера у пракси изриче веома ретко управо у случајевима из ст. 1, онда је јасно да се ради о кривичној санкцији која у својој основи представља само једну флексибилнију варијацију мере безбедности обавезног лечења и чувања у здравственој установи. Она се код битно смањено урачунљивог учиниоца изриче тек као трећа кривична санкција, након казне лишења слободе и мере из чл. 63.

Иако има схватања која оспоравају ову меру, ипак је њено постојање резултат модерних психијатријских учења да институционални третман треба избјегавати кад год је то могуће, јер се бољи резултати некада постижу третманом на слободи, у условима свакодневног породичног и друштвеног живота. Поред тога, постојање ове мере разрешава многе дилеме које су присутне у вези са изрицањем и применом претходне мере, па се може рећи да је њено постојање криминалнополитички оправдано.²¹ Код ове мере пажњу треба усмерити на спорна питања која су присутна у теорији и судској пракси.

1. Време трајања. За разлику од претходне, код ове мере њено трајање лимитирано је роком од двије године, али је истовремено одредбом о могућности замене ове мере ово ограничење релативизовано, јер је тиме отворена могућност њеног неограниченог трајања. Разлози оваког решења су добро познати и састоје се у томе да се ради ипак о таквим анормалним делинквентима чија опасност не захтијева заводско лечење, односно када се стање душевног здравља толико побољшало да се третман може наставити на слободи под контролом љекара. С друге стране, ако се циљ мере не оствари третманом на слободи, ова мера се у сваком случају може замијенити институционалним лечењем и чувањем. Оправдано се, међутим, истиче да је на лимитирано трајање ове мере утицало и одсуство праве представе о њеној садржини и могућностима за примену, тако да је овако решење имало привремени карактер.²²

Иако су оправдане многе примедбе које се односе на ограничено трајање ове мере, сматрамо да је још неприхватљивије поставити ову меру у неодређеном трајању из свих оних разлога наведених код претходне мере, који су код ове мере још оправданији. Овдје се ипак ради о принудној мери која се примењује тамо гдје нема тежих душевних поремећаја или су они у доброј мери већ санирани, па стога није неопходно такво решење. Ово тим прије што у овом случају није предвиђена никаква судска контрола у односу на примену

²¹ В. у том смислу и код М. Борђевића, *op. cit.*, стр. 74. Упор. и Чејовић, *op. cit.*, стр. 204.

²² Тако Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, 38.

ове мере, па би њено неодређено трајање могло да иде у недоглед, што је тешко прихватљиво. Међутим, то не значи да је рок трајања ове мере најсрећније одабран, па су стога оправдана мишљења да рок од две године може да буде прекратак да би се постигли резултати у лијечењу, па уколико суд у таквим случајевима не би изрекао лечење у установи, учинилац би остао на слободи без потребног медицинског третмана, што значи да опасност од поновног вршења кривичног дела није отклоњена, иако би можда дужиим третманом на слободи био постигнут и значајнији успјех у лечењу.²³ С обзиром да је наведени рок од две године и био привременог карактера (радило се о новој мери), можда би требало размислити о кориговању овог рока у смислу његовог продужења. Тиме би се лакше остваривали циљеви ове мере, а с друге стране, истовремено би се избегавала непопуларна замена ове са претходном мером која је неодређеног трајања. Наравно, као и код претходне мере и овде би било нужно конституисање законске обавезе суда да сваке године обавезно одлучује да ли је примена ове мере и даље потребна.²⁴

2. Следеће спorno питање односи се на цјелисходност законског увођења могућности да се ова мера комбинује са повременим краткотрајним хоспитализовањем у одговарајућој здравственој установи. Неоснована су страховања неких аутора да би се овим у кривично право инфилтрирала психијатрија те да би се угрозили права и слободе човјека. Оправдано се наглашава да је тај страх сувишан, јер се, ако се то уопште може само ради тога рећи, то већ догодило прихватањем у већини кривичних законодавастава мере медицинског карактера које обухватају психијатријски третман.²⁵ Не само да овим не би била измијењена суштина ове мере, већ би напротив њена садржина у квалитативном смислу била и допуњена.²⁶ С друге стране, овим се управо смањују и могућности за психијатризацију кривичног права ако се има у виду решење о замени ове мере са мером заводског лечења која је неодређеног трајања (став 5. чл. 64), а истовремено се омогућује успјешније санирање болесног стања учиниоца. Дакле, овакво решење иде у прилог учиниоцу у двоструком смислу: смањују се или можда сасвим искључују могућности за наведену замјену ових мера, а повећавају изгледи на његово лечење. Стога се не виде разлози да се оваква могућност не предвиди у закону.

3. И одредба којом се омогућава претварање ове мере у меру обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи оправдано у теорији изазива сумње из више разлога (члан 64. став 5). Иако ово није једини случај у нашем законодавству када се једна

²³ Тако Борђевић, *op. cit.*, стр. 76—77.

²⁴ Оправдано Лазаревић истиче да код ове мере има више основа за обавезну судску контролу. В. Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 38.

²⁵ Тако Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 38.

²⁶ На тај начин и Делић, *op. cit.*, стр. 175, 176. Такође и Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 38. В. и Чејовић, *op. cit.*, стр. 204.

мера под одређеним условима замењује другом, треба приметити да је доста специфичан, јер се тешко може оправдати да се практично из дисциплинских разлога оваква мера претвара у заводску меру неодређеног трајања. Ово тим више ако се има у виду битно смањено урачуљив учинилац, као и околност да у основи ове замјене не морају бити медицински разлози. Исто тако, овакво решење је у колизији са медицинским захтевима да се избјегава хоспитализација оваквих лица из дисциплинских разлога. Ова замена је оправдана једино уколико је учинилац и поред лечења постао толико опасан за околину да је његово заводско лечење постало неопходно. Међутим, уколико би се при оваквом решењу остало и даље, онда би требало такву меру ограничити нпр. на двије године.²⁷ Можда би ово питање у доброј мјери било депласирано уколико би се прихватило решење о привременој хоспитализацији или продужио рок трајања ове мере, о чему је већ расправљано.

2.3. Обавезно лечење алкохоличара и наркомана (члан 65)

Несумњиво је да се ради о једној веома цјелисходној (а и нужној) мери која је инспирисана потребама заштите, како друштва тако и појединца. Намењена је наркоманима и алкохолеманима, тј. лицима која врше кривична дела услед зависности од употребе алкохола. Тиме се жели отклонити један значајан криминогени фактор, што ову меру чини оправданом и корисном. Иако се ради о кривично одговорним лицима, овде сама казна не може бити ефикасна санкција, док се од лечења могу очекивати одређени резултати, иако се ни они не постижу у сваком случају једнако. Тумачење одредаба које се односе на ову меру (чл. 65. и 62. ст. 4) у доктрини и јудикатури не изазива једино никакве дилеме ако се ова мера изриче уз дужу казну затвора. У свим другим случајевима постоје мање или веће несугласице.

1. Једна од њих се односи на питање уз које се све кривичне санкције може односно треба изрицати ова мера. Неспорно је да се она може изрицати уз казну затвора и условну осуду, али су мишљења подељена када је у питању њено изрицање уз новчану казну. Иако из одредбе ст. 4. чл. 62. произилази да се ова мера може изрицати и уз новчану казну, такав закључак тешко може да стоји када је у питању одредба из чл. 65, што посебно произилази из чињенице да закон није ништа рекао о њеном трајању, као ни месту и начину извршења ако осуђени евентуално одбије да се подвргне лечењу.

---

²⁷ Интересантно је да је КЗ Словеније углавном задржао ово решење, с тим да је трајање ове мере у оваквом случају ограничио максимално на двије године, уз обавезу суда да по протеку једне године поново одлучи да ли је ова мера још потребна (члан 65. став 4).

Ако би се ово питање решавало само на основу ове одредбе, онда би из ст. 2. произишло да се у случају изрицања безусловне новчане казне ова мера извршава у здравственој или другој специјализованој установи. Стога би се ово питање морало јасније и прецизније регулисати у одредби чл. 65. Иначе је у нашој теорији питање оправдања изрицања ове мере уз новчану казну, као и уопште уз краткотрајне казне затвора, доста спорно и у вези с тим се могу срести различита мишљења.²⁸ Према једном, тешко је оправдати изрицање ове доста озбиљне мере, нарочито ако је у питању институционални третман, уз овакве казне које се углавном изричу за лакша кривична дела. Осим што би такво решење било неправично, као аргумент за овај став се наводе и проблеми који би се јављали у вези са извршењем ове мере и њеним трајањем у таквим случајевима. Према је ово становиште у доброј мери оправдано, неопходно је имати у виду да би се сврха ове мере озбиљно довела у питање уколико би се у потпуности искључила могућност њене примјене и уз ове казне. Ова констатација стоји тим више ако се има у виду да управо ови делинквенти (бар док дугогодишња овисност њихову личност не измени у тој мери да су без колебања спремни да врше и најтежа дела) врше углавном лакша кривична дела, као што су нпр. крађе да би дошли до алкохола и дрога. Поред тога, изрицање новчане казне има тенденцију ширења, па није искључено да се она некада изриче и за нешто тежа дела. С друге стране, криминогени значај алкохолизма и наркоманије и све већа учесталост ових појава у нашем друштву, посебно у постратном времену, изрицање ове мере и уз новчану казну и уз краткотрајни затвор све више намећу и чине оправданим²⁹. Постојећа законска регулатива из става 4. члана 62, а поготово из одредбе члана 65. није задовољавајућа када је у питању изрицање ове мере и у овим случајевима, па би стога била неопходна њихова допуна у смислу прецизирања услова њеног изрицања, као и начина њеног извршења и трајања.

2. У вези са питањем времена трајања ове мере када се она изриче уз казну затвора, а које у закону није експлицитно решено, у теорији постоје два схватања. Према једном ставу могуће је да ова мера траје и дуже него што је време трајања изречене казне затвора, док према другом то време не може бити дуже од времена трајања казне. Ови проблеми су изгледа настали ради тога што је закон изричито регулисао трајање ове мере само када је она изречена уз условну осуду, док је то пропустио рећи када је у питању казна. Стога би се и ово питање морало ријешити кроз допуну одредбе из чл. 65. Међутим, и овдје стоји оно што је истакнуто у вези са прве

²⁸ В. нпр. Срзентић, Стајић, Лазаревић, *op. cit.*, стр. 448; Коменџар КЗ СФРЈ, стр. 274; Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, 3/1990, стр. 40; Борчевић, *op. cit.*; Чејовић, *op. cit.*, стр. 205; Бачић, *op. cit.*, стр. 481; Делић, *op. cit.*; Томашевић, *op. cit.*, стр. 75, итд.

²⁹ В. Лазаревић, *op. cit.*, ЈРКК, стр. 40.

две мере медицинског карактера да је тешко прихватљиво неограничено трајање ове мере, поготово ако се има у виду да је реч о кривичном одговорном учиниоцу³⁰.

3. У вези са овом мером посебну пажњу заслужује и мишљење које се сусреће у нашој теорији³¹ према којем би било цјелисходно предвидјети две врсте ове мере безбедности. Иако и садашње решење указује да практично постоје две мере односно боље рећи два модалитета обавезног лечења алкохоличара и наркомана, о овом предлогу би требало размислити, поготово због већ наведених проблема о којима је било речи. Без обзира што би било тешко прихватити све што се предлаже у вези са тим (поготово време трајања), можда би многи проблеми били отклоњени уколико би се поставила једна посебна мера која би обухватала институционални третман и изрицала би се уз казну затвора, а друга би обухватала третман на слободи и изрицала би се када суд процени да се сврха ове мере може постићи и третманом на слободи.

4. Факултативност њеног изрицања. Овај принцип није у складу са називом ове мере, а у супротности је и са начелом које се примјењује за све мере медицинског карактера, према којем се оне увек изричу уколико су за то испуњени услови. У колизији је исто тако и са правном природом и садржином ове мере безбедности, односно циљем који се овом мером жели постићи. Ипак се чини да је овакво решење прије резултат проблема који се јављају око њеног извршења, посебно због недостатка одговарајућих здравствених установа специјализованих за извршење ових мера. У сваком случају, ако се остане при оваквом решењу требаће из назива ове мере изоставити реч „обавезно”, иако има и мишљења да ово не значи истовремено и обавезност у изрицању ове мере.³²

5. Као и код мере из члана 64. и код ове мере би, када се изриче као лечење на слободи, требало предвидјети могућност повремене хоспитализације у случајевима када је то потребно. У својој основи разлози су исти као и код претходне мере.

6. И код ове мере, када се она изриче уз условну осуду као третман на слободи, коме се учинилац без оправданог разлога не подвргне или га самовољно напусти, предвиђена је могућност, како опозивања условне осуде тако и одређивања принудног лечења у смислу ст. 2. Када је у питању изрицање ове мере уз условну осуду,

---

³⁰ И Стојановић оправдано наглашава да не би било криминалополитички оправдано неограничено трајање ове мере, пре свега ради тога што се ради о кривично одговорном учиниоцу. В. Стојановић, *Кривични закон...*, стр. 93. У КЗ Словеније време трајања ове мере ограничено је временом трајања казне, а ако је изречена уз условну осуду може трајати највише две године (члан 66. ст. 4). Уз новчану казну ова мера се не може изрећи.

³¹ В. Н. Делић, *op. cit.*, стр. 176.

³² Тако нпр. Томашевић, *op. cit.*

треба прихватити схватање да се не види много основа да се то нарочито везује за спремност учиниоца да се подвргне лечењу,³³ како се често ово тумачи. Несумњиво је да се најбољи резултати у примени ове мере постижу уколико постоји спремност учиниоца да се добровољно подвргне лечењу (о чему суд треба посебно водити рачуна при одлуци да ову меру изриче уз условну осуду — дакле околност упућујућег карактера), али од примене ове мере не треба одустати ако је она по мишљењу вештака индицирана и ако учинилац не показује спремност за прихватање лечења. Уосталом, за све грађане у многим земљама постоји обавеза подвргавања различитим мерама принудног карактера и без извршења кривичног дела (обавезно лечење од извјесних болести, обавезна вакцинација, узимање узорака крви), па не видимо озбиљног разлога да се од тога овде одустаје. Ако се неиспуњењем неког од услова може опозвати условна осуда и активирати казна, не види се много основа зашто се не би могла активирати и ова мера ако није испуњен основни услов за њено извршење на слободи.

5. Најзад, требало би из законске формулације услова за изрицање ове мере из ст. 1. чл. 65. изоставити реч „сталне”, јер то још више компликује примену ове мере безбедности, како упозоравају психијатри фorenзичари.

3. ЗАВРШНЕ НАПОМЕНЕ

Захваћеним питањима у овом раду сасвим сигурно нису обухваћени сви проблеми везани за систем мера безбедности медицинског карактера у нашем кривичном законодавству. Иако би било занимљиво расправљање и о неким другим питањима везаним за ове мере безбедности, пажња је усмерена само на она питања на која је као таква већ указала доктрина и јудикатура, као и она која ће по процени аутора бити од већег значаја у предстојећим законодавним променама. При томе се нису имале претензије да се дају коначна и дефинитивна решења, већ је више реч о настојањима да се укаже на могуће правце усавршавања постојећег система ових мера, како би га учинили цјелисходнијим и примеренијим (али и ефикаснијим) једном модерном и демократском друштву, које неће по сваку цену инсистирати на примјени ових мера. Примереније је прихватити ризик од поновног вршења кривичног дела, него примењивати меру чији је легитимитет споран. Претјерана употреба ових мера водила би напуштању социјално-етичког концепта кривичног права, а до наметања и реафирмације „социјално-терапеутских оријентација”, што је из више разлога неприхватљиво.

³³ В. Лазаревић, *op. cit.*, ЈПКК, 3/1990, стр. 40, 41.

У том смислу се у овом раду у нешто већој мери инсистира на потреби постављања рационалних рокова код трајања ових мера безбедности из више већ наведених разлога. Став аутора је да је тешко прихватити да код овако озбиљних мера време њиховог трајања буде тако дуго или неодређено, нарочито када се изричу битно смањено урачунљивим и кривично одговорним учиниоцима. У том смислу посебно јасну регулативу треба поставити у вези са питањем претварања једне у другу (лакше у тежу) меру. Видјели смо да нека законодавства у претварању мере на слободи у заводско лечење ову поново ограничава на две године колико траје мера на слободи, уз обавезу суда да послје годину дана обавезно одлучује о њеном даљем трајању (КЗ Словеније).

Поред тога, питање легитимитета сваке мере која је неодређеног трајања је прилично спорно, поготово ако је још у питању мера чије изрицање и трајање није утемељено на посве сигурним критеријумима и чија процена не зависи искључиво од мишљења суда. Стога се чини цијелисходнијим поставити и високе рокове него оставити учиниоца и субјекте који раде на примени ових мера у потпуној неизвјесности око њиховог трајања. Ако се ни после истека тако дугог времена, као што је нпр. време од десет година, не би постигао успјех у лечењу, тешко је онда избјећи расправу о питању кривичноправног карактера једне такве мере, или боље рећи тешко је наћи основа за тврдњу да се ради о таквој мери. Поред тога, недовољна судска активност у контроли примјене ових мера, може да делује демотивишуће и на остале субјекте, па се стога лако може десити да ова мера без икакве потребе траје у недоглед, на што нас психијатри већ дуже време упозоравају. Исто тако и сами психијатри истичу да је питање тренутка излечења многих душевних болести веома спорно и у самој психијатрији. Због тога и предлог да се код свих мера медицинског карактера уведе обавезна судска контрола њихове примене годишње најмање једном, али у том смислу да се обавезно поново одлучује да ли је њихово даље трајање потребно. Тиме би се не само обавеза суда да прати примену ових мера подигла на виши ниво, већ би се активирали и сви остали субјекти који у томе учествују, што би свакако допринијело да ове мере буду ефикасније него до сада.

Поред тога, значајно је напоменути да је неопходно прецизирање посебних услова за изрицање ових мера безбедности, а посебно је потребно изостављање неодређених појмова као што је већ наведени „опасност за околину“, који ствара велике проблеме у примени ове мере. Уместо тога, као основну претпоставку за примену мера безбедности медицинског карактера треба поставити „опасност од поновног вршења кривичног дела“, што би још више прецизирало услове за њихову примену и истакло њихову специјално-превентивну функцију.

MEDICAL SAFETY MEASURES IN CRIMINAL LAW

Dr Miloš Babić

Summary

The author considers it necessary to have more precised conditions for prononcing and applying medical safety measures in criminal law. Also, it is necessary to omit unde-fined notions such as „danger for neighborhood” instead of which it is better to use „danger from a repeated criminal act”. The author insists on a limited duration of medical measures and on obligatory court control yearly.

Key words: medical safety measures, application, duration, court controle.

Сшанислав Новаковић
адвокат у Новом Саду

ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ И ПРЕСУДА ЗБОГ ИЗОСТАНКА*

Преиначење тужбе као институт грађанског судског поступка представља својеврстан компромис између поштовања начела економичности поступка, односно интереса правосуђа и туженог да се једном одређена тема расправљања не мења и начела диспозиције, по коме тужилац одређује тужбени захтев, који се с обзиром на разне околности може током поступка мењати и допуњавати.

Важно је истаћи да приликом преиначења које се састоји у надоградњи постојеће тужбе новом, престаје литиспенденција на основу првобитне тужбе, која се у ствари повлачи. Тако да грађанско правне последице новог тужбеног захтева настају од момента подношења новог захтева.

Анализирајући везу између преиначења тужбе и пресуде због изостанка, треба рећи да ће у првом реду бити приказано објективно преиначење посматрајући повећање постојећег тужбеног захтева. Практично, поставља се питање да ли суд може донети пресуду због изостанка на другом рочишту главне расправе, пошто је тужени уредно примио позив за расправу, истој се није одазвао, изостанак није оправдао, а такође није се ни упустио у расправљање.

Одговор на постављено питање је позитиван, уважавајући следеће разлоге и критеријуме:

Тужба са одређеним тужбеним захтевом послата је туженом, те је од момента кад је примио тужбу парница почела да тече између парничних странака. Уважавајући одредбе Закона о парничном поступку, тужени је до рочишта главне расправе, односно припремног рочишта могао да се упусти у расправљање, али то из одређених

---

* Рад примљен: 9. I 1997.

разлога није учинио. У међувремену, значи од достављања тужбе туженом, па до рочишта могле су наступити одређене околности које би довеле до потребе да тужилац свој тужбени захтев квантитативно повећа. Поштујући услове за доношење пресуде због изостанка, тужилац у одређеним случајевима и нема правног интереса да тражи контумацију на првом рочишту, већ преиначује свој тужбени захтев. Како је парница између парничних странака почела да тече, то је потребан и пристанак туженог на овакво преиначење. Пошто је преиначењем тужбе ранија тужба престала да постоји, преиначена тужба доставља се туженом као нова. Али, битно је напоменути да упуштање у расправљање о преиначеној тужби не сматра се пристанком туженог на преиначење, ако се пре тога противио преиначењу, те је суд дужан да одлучи да ли се преиначење допушта.

Ако је тужба преиначена на рочишту, на коме тужени није био присутан, одсуству туженог не може се дати значај пристанка на преиначење. Због тога, суд на том рочишту не може донети пресуду због изостанка по преиначеној тужби, јер се тужени са њеном садржином још није упознао.

У овом случају, заказано рочиште пред парничним судом представља опет прво рочиште (припремно или рочиште за главну расправу), на коме тужилац може тражити доношење пресуде због изостанка од стране суда.

Пресуда због изостанка се може донети ако произилази из чињеница наведених у тужби, која је достављена, како је напред речено, туженом. Значи, уколико на рочишту тужилац измени чињенице, пресуда због изостанка се не може донети на измењеним чињеницама, пошто у односу на измењене чињенице не постоји претпоставка да изостанком са рочишта тужени признаје те чињенице. Због тога, у сваком конкретном случају тужилац треба да оцени да ли му је више у интересу да суд донесе пресуду због изостанка одмах на првом рочишту или да преиначи тужбу те сачека са доношењем овакве пресуде, наравно само уз испуњавање одговарајућих услова. Овај интерес тужиоца је посебно видљив код имовинско правних тужбених захтева, као и код нпр. парнице која се води због одређивања висине дечијег издржавања. Међутим, ако тужилац, не мењајући чињенице у тужби, смањује тужбени захтев, пресуда због изостанка се може донети у погледу смањеног захтева.

Такође, потребно је истаћи да се пресуда због изостанка не може донети када тужилац постави тужбени захтев да му тужени накнади штету и предложи да се висина утврди вештачењем. Значи, битно је да тужбени захтев буде одређен, а не одредив.

Марко Тешић

студент Правног факултета у Новом Саду

ЛИЧНО ИМЕ КАО ЕЛЕМЕНТ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ФИЗИЧКИХ ЛИЦА*

Са правне тачке гледишта веома је важно да се прецизно утврди идентитет неког субјекта права. Тако на пример, у облигационом односу важно је знати ко је поверилац а ко дужник, затим ко је носилац неког апсолутног права (на пример најширег стварног права-својине), ко ће бити тужени итд. Правни промет се данас не може одвијати ако право не предвиђа одређена обележја помоћу којих се могу тачно разликовати субјекти права.

Да би се утврдио идентитет неког физичког лица, мора се обратити пажња на оне личне особине које га разликују од других.

Сваки човек има бројне карактеристике које га чине индивидуом. Најочљивије такве карактеристике јесу природна обележја као што су пол, физички изглед (висина, грађа, боја коже, очију, косе), узраст, образовање, боја гласа, навике... Међутим, ова обележја нису довољно поуздана, прецизна или практично употребљива да би могли служити као средство идентификације у правном животу. Стога право предвиђа одређена обележја физичких лица која су довољно специфична да се њиховом контролом са високом поузданошћу може утврдити идентитет сваког појединца. Оваква обележја која се у правном животу користе за идентификацију физичких лица називају се атрибутима физичких лица. Најчешће коришћени атрибути физичких лица су: лично име, држављанство, пребивалиште, боравиште и јединствен матични број грађана.

Лично име је најзначајнији и најчешће коришћени елемент за идентификацију физичких лица. Велик значај личног имена приме-

---

* Рад примљен: 15. I 1997.

ћује се већ из саме чињенице да се овај атрибут физичких лица осим у правном животу, свакодневно користи и у свим осталим међуљудским односима. Лично име је и стална карактеристика физичких лица која служи за идентификацију. Без овог обележја практичан живот се не може ни замислити.

Историјски *ледано* име појединца је и једно од најстаријих средстава идентификације лица. Вероватно да се појавило недуго након што је човек почео да се служи говором. Са доста поузданости се може рећи да међу првим стварима што је човек желео да изрази говором је да означи друге људе, да им се обрати, да их по потреби призове... Тако су настала лична имена (у ужем смислу). Временом су се различита имена исцрпела, настајале су забуне јер је исто име носило више лица. Исто тако људи су желели да означе у оквиру свог имена и своје порекло (стварно или фиктивно), односно припадност некој заједници (роду, братству, племену). Из оваквих разлога своје имену додају и друго име којим означавају своје порекло или неку другу особину.

Код старих Грка лица су означавана само једним именом: Сократ, Перикло, Архимед итд. У старом Риму, римски грађани су носили три имена: Лично име (*praenomen*), презиме, према имену свог генса (*nomen*) и надимак (*cognomen*). Тако је пуно име познатог војсковође и државника Цезара (101—44. пре н. е.) било *Gaius Julius Caesar*.

Барварски народи се пре али и након пропасти Рима служе само једним именом (Одоакар, Теодорик, Клодовик), док ће коришћење имена и презимена дефинитивно ући у практичну употребу у периоду од 11—13. века.

Код нас је проблематика личног имена регулисана Законом о браку и породичним односима из 1980 (у деветом делу), који обухвата и одредбе бившег Закона о личном имену. Овим законом се регулишу питања која се односе на одређивање, употребу и промену личног имена. Данас, на овим просторима, лично име састоји се из два дела: имена и презимена (породичног имена). По нашем праву, сваки део личног имена (име или презиме) може се састојати из више речи као на пример Милић-Јовановић или Ана Марија. Међутим у таквим случајевима наше право захтева од појединца да се одлучи којим ће се личним именом (од две речи) користити у правном животу. Овакво решење има за циљ избегавање различитих забуна и злоупотреба.

Име дејшеца одређују родитељи (природни или правни) споразумно.¹ Уколико је један родитељ мртав, непознат или лишен родитељског права име детету даје други самостално. Ако се то не учини

---

¹ Душан Пантелић, *Избор рођеног имена*, Архив за правне и друштвене науке, књига 36, свеска 1—2/1938; Милош Стеванов, *Утврђивање и промена личног имена*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 10, 11/1968.

у законом предвиђеном року, или се не учини онако како је правом предвиђено, име детету ће одредити надлежни државни орган уз претходно саслушање родитеља. Име детету непознатих родитеља (нахоче) одређује надлежни орган старатељства. При одређивању имена родитељима је остављено доста слободе. Једино ограничење је следеће: име не сме бити или асоцирати на нешто што је у супротности са моралом и друштвеним схватањима средине, или бити у деминутивној форми. У неким државама постоје и значајнија ограничења везана за давање имена детету. У таквим случајевима је родитељима остављено знатно мање слободе. У неким државама постоји листа имена са које родитељи морају изабрати неко. Друго решење састоји се у томе да надлежни орган у сваком конкретном случају пре уписа у матичну књигу процењује да ли дато име задовољава предвиђене услове.

Презиме дејетета дају такође родитељи али овде имају знатно мање слободе. Оно мора бити преузето или од једног или од другог родитеља, или бити њихова комбинација, уз услов да рођена браћа и сестре морају имати исто презиме.

Промена личној имена је током живота могућа и може се извршити на два начина. Први начин је склапањем брака. Још при покретању поступка за склапање брака матичар захтева од будућих брачних другова да се изразе о презимену које ће убудуће носити. Сваки брачни друг има при том на располагању четири могућности: да задржи своје презиме, да задржи своје и томе дода презиме свог брачног друга, да узме презиме свог брачног друга и да му дода своје, или да одбаци своје презиме у потпуности и да се служи само презименом свог брачног друга. Код нас, сходно традицији обично супруга узима презиме свог мужа (са или без одбацивањем свог), али са обзиром на начело равноправности полова² могуће је и супротно. Треба напоменути да након престанка брака разводом, поништајем, смрћу или проглашењем несталог брачног друга за умрлог стиче се могућност враћања у старо стање.

Други начин промене личног имена, било имена или презимена, започиње подношењем захтева надлежном органу. У захтеву се између осталог мора навести разлог промене личног имена. Уколико надлежни орган дође до закључка да је разлог промене оправдан, појединцу је промена одобрена. Мотиви промене могу бити различити: име асоцира на нешто ружно или смешно; постоји познати криминалац са истим личним именом; постоји сусед са истим личним именом што доводи до свакодневних забуна; име је страно или страног порекла па се тешко изговара; име је неприлагођено времену... При овоме се забрањује промена имена у име које је у супротности са обичајима, моралом или схватањима околине, које је бесмислено

---

² В. члан 20. Устава СРЈ из 1992. године и члан 13. Устава Републике Србије из 1990. године.

итд. Такође неће се одобрити промена имена лицу за кога се установи да жели променом имена да изигра закон, као ни лицу против кога се води поступак за кривично дело по службеној дужности. Неће се одобрити ни захтев малолетника за промену презимена без сагласности родитеља или староца. Све промене личног имена уносе се у матичну књигу рођених, а ако постоји и венчаних.

Употреба личног имена је субјективно право али и обавеза сваког лица. Свако има право на употребу свог личног имена у циљу своје идентификације а употреба туђег личног имена третира се као кривично дело. Оно је непреносиво, незастариво, немогуће је одрећи се свог имена односно пренети га на друго лице.

У случајевима када појединац не може да се својим личним именом без потешкоћа идентификује јер се налази у честом контакту са лицем које има исто лично име, постоји могућност идентификације коришћењем неке ближе одреднице. У пракси повремено срећемо лица која свом личном имену додају атрибут млађи/старији (Плиније Старији, Војислав Илић Млађи), или који постављају прво слово очевог имена између свог имена и презимена (Бранко В. Радичевић). Употреба очевог имена уз своје је у појединим државама и обавезна. Такође треба напоменути да појединци наводе назив професије или титулу звања чиме се постиже још сигурнија идентификација (др, мр, арх., dipl. ing.).

Псеудоним (грч. лажно име) је име којим се појединац служи током живота а које сам себи даје. Мотиви овог чина су разноврсни. Употреба псеудонима је веома распрострањена појава у свету уметника. Поједина лица користили су псеудоним само одређено време, али је било и појединаца који су се доживотно служили псеудонимом. Многе историјске личности и уметници су познатији по свом псеудониму, него по личном имену (Волтер — Франсоа Мари Аруе; Максим Горки — Алексеј Максимович Пјешков; Марк Твен — Самјуел Лингхорн Клеменс). Треба напоменути да се и псеудоним штити законом. Тако за случајеве неовлашћене употребе туђег псеудонима предвиђене су грађанскоправне па и кривичноправне санкције. Такође, Законом о ауторском праву, аутору се гарантују сва ауторска, имовинска и морална права када је његово дело означено псеудонимом.

Надимак за разлику од псеудонима неком човеку даје обично ужи круг лица у коме се та особа креће нпр. родбина, пријатељи, пословни сарадници, често на основу неке његове личне особине. Понекад се тако чврсто веже за неку личност да пређе и на потомке.

Конспиративно име (лат. conspiratio — завера, тајност, поверљивост) је име које користе појединци у специфичним условима живота и деловања као што је рат, револуција, илегалан рад у циљу прикривања свог правог идентитета.

Из свега што је досада речено може се лако уочити значај личног имена као елемента за идентификацију физичких лица. Види се

да се данас без успешне идентификације физичких лица правни живот не може одвијати. Упркос чињеници да су идентификациони елементи забележени у различитим јавним и личним исправама на основу којих се са великом поузданошћу може утврдити и доказати идентитет сваког појединца, у пракси се повремено дешавају разне забуне и злоупотребе које проистичу баш из погрешне идентификације. Технологија је до данас толико напредовала (и појевтинила), да је релативно једноставно фалсификовати податке у различитим исправама, и на тај начин се отворио широк простор за различите злоупотребе.

Наравно, ни наука не остаје скрштених руку него проналази нова средства за идентификацију, које је теже (или немогуће) фалсификовати. Посебно значајан корак у овом правцу учињен је у Енглеској, САД и неким другим земљама где се од 1985. године интензивно испитују различите могућности везане за идентификацију личности путем контроле дезоксирибонуклеинске киселине (DNK)³. Добијени резултати оваквих истраживања који су практично примењени, дали су позитивне резултате, што је довело до тога да је данас, у судској пракси многих земаља метод DNK контроле постао опште прихваћено доказно средство.

---

³ Зоран Миловановић, Марија Драшкић, *DNK отисак — Нови метод утврђивања биолошке индивидуалности особа*, Правни живот, 9/1996.

**Арсен Бачић: УСТАВ И УСТАВНА ДИКТАТУРА
(хрестоматија уставноправне и политичке знаности)**

„Књижевни круг”, Сплит, 1992*

Устав и уставна диктатура Арсена Бачића дело је, како сам аутор у поднаслову напомиње, из домена „...уставноправне и политичке знаности”, али пре свега, реч је о посебној ауторској форми — хрестоматији текстова. Због овога, дело је занимљиво конципирано: скоро половину књиге обухвата *Уводна студија* (114 страна) самог аутора, док је хрестоматија текстова смештена у другом делу књиге.

Тема. — Аутор на почетку *Уводне студије* упућује прегршт питања теорији, публици, а посебно себи. Зарад ове конституционалне запитаности, готово је немогуће поуздано идентификовати јединствену тематику којој је дело посвећено. Пре би се могло констатовати да је тема вишезначна, сложена, али довољно конзистентна да би се укупни ток дела несметано могао пратити.

Тематски, аутор се креће у „концентричним круговима”, од оног најширег — да ли демократија и либерализам освајају читав свет, па до централног питања — да ли је веза између устава (схваћеног у значењу либералног конституционализма) и диктатуре могућа, те каква је природа овог односа.

Због широког интересовања, аутор је читалачкој публици понудио одређени, минимални, корпус чињеница као солидно предзнање, које је неопходно, ако се жели у потпуности схватити атрактивност и проблематичност теме и ауторове дилеме. Због тога аутор у *Уводној студији* наводи и образлаже основне токове савремене уставности, темељна питања устава, држи кратак курс из историје либералног конституционализма и пружа преглед оних основних појмова на којима се, по њему, темељи модерни конституционализам: владавина права, демократија и консензус.

Проблем. — Темелјне вредности и механизми на којима почива модерна држава либералног конституционализма с једне стране и стање нужности с друге стране, јесу противуречни појмови, а веза им је у тој мери неприродна да је њено промишљање најчешће остављено искључиво теорији. Или, како је сам аутор оценио, однос демократије и стања нужности јесте поли-

* Рад примљен: 20. III 1997.

гон на коме су теоретичари државе и права испитивали и испитују своја демократска уверења.

Средишни део *Уводне студије* односи се на ауторов покушај да кроз историјске примере пронађе заједничке елементе посебног уставног стања и тако га објасни. Важан је преглед југословенског искуства односа устава и стања нужде од Видовданског устава, 6. јануара 1929. године, Устава из 1931. године, преко прегледа социјалистичке „уставности” и прегледа уставног регулисања стања нужде у овом историјском периоду, па све до распада СФРЈ (посматрано из угла Хрватске), и аката који су означили конституисање нових држава на тлу бивше СФРЈ. На крају *Уводне студије*, али не и најмање важно, јесте ауторово разматрање екстра-милитарне улоге војске.

Хрестоматија. — У структурирању другог и главног дела књиге — хрестоматије, аутор се дословно руководи насловом самог дела. Тако је и читава хрестоматија подељена на два дела. У првом делу су сконцентрисани текстови који се односе на модерна схватања устава: *Шта је устав* (К. С. Wheare), *Компаративни устав* (L. W. Philips), *Приједлози за један друшћачији пристају сагледавања ујоредних устава* (Leslie Wolf-Philips) и *Политика консензуса* (S. Hyman). У другом делу су смештени текстови посвећени (уставној) диктатури: *Моћ и насиље* (E. Walter), *О диктатури* (J. J. Rousseau), 18. *Brumaire Луја Бонапарте* (K. Marx), *Диктатура* (C. Schmitt), *Супротивности између парламентаризма и сувремене масовне демократије* (C. Schmitt), *Bismarck и његово доба* (K. Kersten), *Опсадно стање* (A. V. Dicey), *Уставна диктатура и војна влада* (C. J. Friedrich) и *Биљешке уз теорију диктатури* (F. Neumann).

Права вредност ове хрестоматије огледа се у одабиру текстова у овој деликатној уставноправној теми и истинским бисерима конституционалне мисли — Карлу Фридриху, Вилијему Дајсију, а посебно Карлу Шмиту.

Моје схватање дела. — Да би аутор својим амбицијама и критеријумима везаним за тематiku удовољио, он је неминовно само дело подарио нарочитим квалитетом — ширина приступа проблематици и отвореност одговора обезбеђује, или пак, дозвољава вишеслојност у читању, схватању и тумачењу дела. Занимљив и могућ начин схватања дела је, можда, ауторов покушај да кроз оптику уставног права и политичке науке одговори на изазов Френсиса Фукујаме — да ли је наступио крај историје? Јер како А. Бачић у уводу дела тврди, пре само двадесет година (седамдесетих година овог века), важење, вредност и поштовање устава је опало, а уз то присутне су биле кризе уставне демократије и демократског духа. Од тада, дешавања су кренула током који допушта промишљање неслућених идеја и пројеката. Наступио је својеврсни демократски „revival”: аутократске Шпанија, Португалија, Грчка и Турска, данас су „обасјане сунцем” либералне демократије. У већини земаља Латинске Америке и поред „иберијске традиције диктатуре” успостављају се владе са пуним демократским легитимитетом. Идентичан ток у већој или мањој мери постоји у Азији и Африци, док су државе Источне Европе биле марљиве у готово истовременом преласку са марксистичког на либерални уставни и политички систем. Сви ови догађаји наговештавају да се „нешто заиста значајно догађа у светској историји” (Ф. Фукујаме). Да ли је либерална демократија постала победнички образац по коме ће се убудуће организовати и управљати „људским пословима”, односно да ли је држава либералног конституционализма победила остале?

Према Арсену Бачићу, одговор може бити само услован. Да, у мирно-допским приликама, либерална идеологија и либерални конституционализам су најбољи облици и поступци за функционисање једног политичког друштва, што је доказано практично у историјској утакмици са државама другачије идеолошке и уставне провенијенције. Јер, већина најзначајнијих антипода либералне државе више не постоје. Међутим, постоје ситуације, попут стања нужности, када држава либералног конституционализма мора да устукне и уступи место класичној ауторитарној држави. Уставна демократија привремено „абдицира” и уступа место уставној диктатури. Природа либералног конституционализма државу чини најбољу у домену владања, али је истовремено чини неспособном да се ефикасно бори. Са друге стране, класична ауторитарна држава је неприкосновена у борби и одбрани. Тако, победа либералне државе не може бити потпуна. Да би у тренуцима искушења опстала, мора у себи садржати карактеристике и способности и домишљатости класичне, ауторитарне државе.

Мр Светозар Чиплић
Правни факултет, Нови Сад

ПРАВНА КВАЛИФИКАЦИЈА КРИВИЧНОГ ДЕЛА ВИШЕ КВАЛИФИКОВАНИХ УБИСТАВА ИЗ ЧЛАНА 47 СТАВ 2 ТАЧКА 6 КЗ РС*

Дана 9. 06. 1995. године у Новом Саду у јутарњим часовима, након што је око 1 час у току ноћи извршио кривично дело одузимања возила, бежећи са овим возилом испред више патролних кола милиције СУП Нови Сад, у моменту када га је на Београдском кеју суслигло службено возило патроле милиције марке „Застава 101” плаво беле боје, рег. ознаке М 605-239, којим је управљао оштећени С. Д., а као члан посаде седео покојни Ј. Н., вршећи као службена лица послове јавне безбедности, те када се милицијско возило налазило паралелно са возилом „Голф” којим је управљао окривљени са његове леве стране на левој саобраћајној траци, при брзини од 97 km/h, у намери да спречи овлашћена службена лица да га ухвате и лише слободе, својим возилом скренуо у леву страну и бочним левим делом ударио у бочни десни део службеног возила, пресецајући му пут и потискујући га ван коловозне траке, свестан да предузетом радњом може изазвати смрт службених лица и пристајући на такву последицу, услед чега је возач оштећени С. Д. изгубио контролу над возилом, те левим точковима ударио у средишњу банку, а затим да би избегао налетање на метални електрични стуб, скренуо у десно на леву саобраћајну траку десне коловозне траке где се бочно сударио са возилом марке „Голф” којим је управљао

окривљени, преврнуо се и слетео ван десне ивице коловоза којом приликом је лишио живота оштећеног Ј. Н. који је приликом превртања возила задобио тешке и по живот опасне повреде вратног дела кичмене мождине, те продора крви у кичмени канал, што је довело до настанка и развоја неповратних процеса одумирања мозга од којих је дана 13. 06. 1995. године умро на Клиничкој болници у Новом Саду, а покушао лишити живота оштећеног С. Д. који је истом приликом при превртању возила задобио лаке телесне повреде у виду огуљотина предела лећа и надлактице са десне стране и нагњечине предела грудног коша и главе.

Описане радње Окружно јавно тужилаштво у Новом Саду је правно квалификовало као кривично дело из члана 47 став 2 тачка 6 КЗС (ко са умишљајем лиши живота више лица, а не ради се о убиству на мах или убиству детета при поробају).

Првостепени суд није прихватио овакву правну квалификацију већ је нашао да се у радњама окривљеног стичу елементи кривичног дела убиства из чл. 47 став 2 тачка 5 и убиства у покушају из члана 47 став 2 тачка 5 КЗС у вези са чл. 19 КЗЈ (ко лиши живота службено или војно лице при вршењу послова државне или јавне безбедности или дужности чувања јавног реда, хватања учиниоца кривичног дела или чувања лица лишеног слободе, или ко лиши живота друго лице при вршењу ових послова и дужности ко-

* Рад примљен: 23. VI 1997.

је обавља на основу закона или других прописа). Образложење неприхватања правне оцене из оптужнице гласи: „Интенција законодавца, прописујући услове за строжије кажњавање у тачки 6, очигледно је била да се на строжији начин третирају случајеви (два или више) обичног убиства и да се на тај начин санкционише ситуација када исто лице одузме живот више људи. Међутим, оваква сврха очигледно се не може остварити када су у питању случајеви квалификованог убиства из тачке 1 до 5 за које је већ предвиђена иста санкција као и за тачку 6. Правним ставом који је изнет у оптужници долази се у апсурдну ситуацију да се на пример убиство више милиционера санкционише на потпуно исти начин као и убиство једног милиционера што је свакако неприхватљиво.” (Пресуда Окружног суда у Новом Саду К-149/95. од 6. 03. 1996)

Пресудом Врховног суда Србије је првостепена пресуда преиначена у погледу правне оцене дела тако што су радње оптуженог квалификоване као кривично дело убиства у покушају из чл. 47 ст. 2 тач. 6 КЗС у вези са чл. 19 КЗЈ са следећим образложењем: „Врховни суд Србије налази да околности да је оптужени М. А. лишио живота једног службено лице и покушао да лиши и друго службено лице, оба при вршењу послова јавне безбедности, не дају тим радњама карактер два квалификована облика убиства, једног убиства из члана 47 ст. 2 тач. 5 КЗС и другог убиства у покушају из чл. 47 ст. 2 тач. 5 у вези са чл. 19 КЗЈ, како то погрешно оцењује првостепени суд, већ, зато што је умишљај оптуженог био управљен на лишавање живота више лица — квалификованог облика убиства у покушају из чл. 47 ст. 2 тач. 6 КЗС у вези са чл. 19 КЗ СРЈ. Ово зато што одредба тачке 6 члана 47 ст. 2 КЗС обухвата све облике умишљајног убиства више лица, па и из чл. 47 ст. 2 тач. 5 КЗС, осим привилегованих убиства — убиства на мах, убиства детета при порођају и нехатног убиства. Будући да оптужени инкриминисаним радњама није лишио живота оба

оштећена, већ само једног, а другог покушао да лиши живота, то он таквим радњама није учинио два квалификована облика убиства — једног свршеног из чл. 47 ст. 2 тач. 5 КЗС и другог покушаног из чл. 47 ст. 2 тач. 5 КЗС у вези са чл. 19 КЗЈ, што представља примену блажег кривичног закона према учиниоцу.” (Пресуда Врховног суда Србије Кж. I-810/96. од 10. 12. 1996)

Коментар:

Правној квалификацији кривичног дела из оптужнице Окружног јавног тужилаца мора се приговорити одсуство последице која се за постојање овог кривичног дела тражи. Ако није наступила последица у виду смрти више од једног лица, не може се радити о свршеном облику овог кривичног дела.

Суштина разлике између изражених правних ставова првостепене и другостепене одлуке може се свести на различито тумачење тачке 6 става другог члана 47, утолико што је мишљење првостепеног суда да је законодавац овом одредбом предвидео строжу казну за више обичних убиства, док је став другостепене одлуке да ова одредба обухвата све облике умишљајног убиства више лица, обичних и/или квалификованих.

Анализа члана 47 Кривичног закона и конкретног случаја упућује на следеће закључке:

Члан 47 КЗ РС санкционише кривично дело убиства извршеног са умишљајем. Нехатно је издвојено у члан 49, а привилеговани облици су предвиђени члановима 48 и 50. У односу на обично убиство извршено са умишљајем (чл. 47 ст. 1) за које је предвиђена казна затвора у трајању од најмање 5 година, законодавац издваја и посебно друштвено опасне облике (због начина или мотива извршења, посебне важности заштитног објекта) у члан 47 став 2 и ови квалификовани облици (тач. 1—5) су строжије санкционисани, казном затвора у трајању од најмање 10 година или смртном казном. Исту казну у тачки 6 Закон предвиђа и за извршење више кривичних дела убиства. Сма-

трам да је логично претпоставити да се то односи на више обичних убиства. Наиме, ако би се претпоставило да се она односи на све облике умишљајног убиства више лица обичних и/или квалификованих, како то образлаже Врховни суд („одредба тачке 6 става 2 члана 47 обухвата све облике умишљајног убиства више лица, осим привилегованих”, дакле и обичних и квалификованих) то би имало следеће правне последице:

а) извршење више обичних убиства било би једнако извршењу више квалификованих убиства. Идентична правна квалификација довела би до губљења разлике између више обичних и више квалификованих убиства. Ако је законодавац предвидео разлику у запрењеној казни за једно обично убиство (најмање 5 година) и једно квалификовано убиство (најмање 10 година или смртна), није вероватно да је хтео да изједначи извршиоце више кривичних дела убиства предвиђајући за њих исту казну.

б) извршење једног квалификованог убиства било би једнако извршењу више квалификованих убиства. Она би се опет идентично правно квалификовала и кажњавала, а није потребно посебно образлагати већ изнети, оправдани став првостепеног суда да није прихватљиво да се убиство више милиционера санкционише потпуно једнако као и убиство једног милиционера.

с) извршилац кривичног дела квалификованог убиства и квалификованог убиства у покушају, као што је то у конкретном случају, одговара само за покушај убиства више лица (чл. 47 ст. 2 тач. 6 КЗС у вези са чл. 19 КЗЈ). Да је извршио само једно квалификовано убиство, дакле да покушаја убиства није било, одговарао би по неповољнијој правној квалификацији, јер је квалификација свршеног дела неповољнија од покушаја. Стицај свршеног и покушаног дела је конкретном извршиоцу донео повољнију правну квалификацију, него да је извршио само једно квалификовано убиство, јер и поред постојања свршеног дела и дела у покушају, он одговара само за покушај дела, што се другостепеном одлуком Врховног суда сматра применом блажег закона. Да је конкретни окривљени извршио само једно кривично дело квалификованог убиства у покушају, био би у идентичном положају као и према садашњој правоснажној пресуди, јер одговара по правној квалификацији за коју је запрењена иста казна као и за дело за које је осуђен. И овај пример доказује да је уз постојање покушаја, потпуно без значаја и утицаја на правну квалификацију дела, чињеница да је окривљени извршио и свршено кривично дело квалификованог убиства.

Оливера Будаков
адвокат у Новом Саду

НОВИ САД, 27. јуни 1997. — Удружење правника Србије обавестило је Адвокатску комору Војводине да су од њених чланова у Председништво Удружења изабрани г. Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, г. Милан Миковић, адвокат у Панчеву, г. Слободан Бељански, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду и др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу.

* * *

НОВИ САД, 27. јуни 1997. — Управни одбор Адвокатске коморе Војводине поново је за главног и одговорног уредника *Гласника* АКВ изабрао г. Бељански Слободана, адвоката у Новом Саду. За чланове Уређивачког одбора *Гласника* АКВ изабрани су: др Вег Енике, адвокат у Новом Саду, г. Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, мр Славен Бачић, адвокат у Суботици и г. Предраг Веселиновић, адвокат у Новом Саду.

* * *

НОВИ САД, 10. јули 1997. — Под председништвом проф. др Миодрага Орлића, председника Удружења правника Србије, Извршни одбор Удружења одржао је седницу и просторијама Адвокатске коморе Војводине. Седници су присуствовали: проф. др Славко Царић, потпредседник Удружења, г. Милан Субић, судија Врховног суда Србије и потпредседник Удружења, г. Ратко Слијепчевић, генерални секретар Удружења, гђа Катарина Иванчевић, г. Драгољуб Симоновић, г. Небојша Анђелковић, гђа Јасна Пак и г. Милан Шемић, чланови Извршног одбора и проф. др Гордана Вукадиновић, проф. др Станко Пихлер, г. Борђе Вебер и г. Слободан Бељански, чланови Председништва Удружења, и као гост и г. Радослав Недић, председник Адвокатске коморе Београда.

Извршни одбор констатовао је да је увођење нових регистара о непокретностима скуп, обиман и дуг посао којим се непотребно уништава вишеструки труд око увођења пруско-аустријског система земљишних књига и приступа евиденцији која је недовољно проучена, нема емпиријску подлогу у Европи и надлежност препушта управи која је мање поуздан орган од суда. Оцењено је да је последњи час да се упозори на штетне последице оваквог подухвата и одлучено да се на ову тему најпре у оквиру Копаоничке школе природног права организује расправа за округлим столом, а потом, почетком 1998. године и посебно саветовање у једном од војвођанских градова. Адвокатској комори Војводине поверен је избор тема и референата.

Извршни одбор одлучио је да препоручи адвокатским коморама организовање посебних семинара из области адвокатске етике и реторике (пред-

лог — С. Бељански), а да надлежном министарству препоручи укључивање адвоката у комисије за полагање правосудних испита (предлог — М. Субић). Биће размотрена иницијатива за образовање информационог центра за упоредно право при Удружењу правника Србије (предлог — С. Пихлер).

* * *

БЕОГРАД, 11. јули 1997. — Према саопштењу датом за јавност Уставни суд Србије одбацио је иницијативу за покретање поступка оцене уставности Закона о проглашењу за коначне привремених резултата избора за одборнике скупштина општина и градова, наведених у извештају ОЕБС. Подносилац иницијативе заступао је став да су овим Законом аболирани фалсификатори изборних резултата и да Народна скупштина није могла да доноси посебан закон којим ће се давати покриће за противправну делатност. Уставни суд је оценио да нема уставних сметњи да Народна скупштина, будући да је њено овлашћење дато на уопштен начин, донесе овакву врсту посебног закона. Уједно, оцењено је да Уставни суд није надлежан да одлучује о међусобном односу два закона, па ни о наводној супротности закона који уређује кривичну материју и посебног закона о изборним резултатима.

* * *

НОВИ САД, 14. јули 1997. — Председник АК Београда обавестио је Адвокатску комору Војводине да је Управни одбор АК Србије организовао 5. VI 1997. године и одржао састанак са представницима Врховног суда Србије. На челу шесточлане делегације Врховног суда Србије био је в. д. председника суда, г. Балша Говедарица. По посебном позиву састанку су присуствовали: помоћник републичког министра правде, др Небојша Шаркић, заменик републичког јавног тужиоца, г. Станиша Радак, председници окружних судова у Београду, Новом Саду и Приштини и председници Првог и Петог општинског суда у Београду.

Упркос томе што на састанак није био позван представник АК Војводине, председник АК Србије, г. Милан Вујин, нашао је за потребно да присутне упуту како АК Војводине, још од 1992. године, од када су на основу Уставног закона престали да важе покрајински закони о адвокатури, делује ванинституционално у односу на АК Србије, али да тај проблем АК Србије није желела да заоштрава само због тога што са АК Војводине одржава добре односе!

Правна ситуација, међутим, није таква каквом ју је г. Вујин приказао. Уставним законом о изменама и допунама Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије (Сл. гл. РС бр. 20/93) заиста је одређено да покрајински закони престају да важе даном ступања на снагу тог закона (10. III 1993), али је прописано и то да коморе и друге организације, основане покрајинским законима, настављају да раде под условима и на начин утврђен тим прописима, до ступања на снагу одговарајућег закона (чл. 4 ст. 1). Како ће „одговарајући закон” представљати тек нови Закон о адвокатури који још није донет, јасно је да деловање АК Војводине, под условима и на начин прописан покрајинским законом, није ванинституционално, ни само по себи, а ни у односу на АК Србије и да заоштравање или незаоштравање овог проблема није ствар добре воље АК Србије и добре сарадње двају комора, већ пре свега ствар примене закона. Председник Окружног суда у

Новом Саду, г. Дроњак, оправдано је оценио да у односима АК Србије и АК Војводине не треба очекивати посебне проблеме ни када нови закон буде донет.

Иначе, Адвокатска комора Београда је одржаном састанку упутила примедбе из других разлога. Управни одбор те коморе, на седници од 24. VI 1997. године оценио је, између осталог, да је састанком „пужена могућност одговорнима за дубоку кризу правосуђа да свој лош рад правдају сваљивањем одговорности на оправдане протесте адвоката” и да је маргинализовање других адвокатских комора, поред тога што не води решавању било каквих проблема, штетно за односе у адвокатури.

**СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
одржане 27. 06. 1997. године**

1. Варади Јудита, дипломирани правник, рођена 13. 10. 1948. године, уписује се 19. 06. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Краља Александра Првог Карађорђевића 47/1.

2. Константиновић Светлана, дипломирани правник, рођена 14. 01. 1953. године, уписује се 27. 06. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Бечеју, Вука Караџића 66 — Тржни центар.

3. Боројевић Марија, дипломирани правник, рођена 10. 12. 1966. године, уписује се 27. 06. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Стефана Стефановића 3.

4. Шилес Золтан, дипломирани правник, рођен 15. 03. 1961. године, уписује се 27. 06. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, 4. јула 11/21.

5. Лапатат Ливиус, дипломирани правник, рођен 06. 01. 1934. године, уписује се 27. 06. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Светосавска 2.

6. Милков Весна, дипломирани правник, рођена 06. 08. 1966. године, уписује се 25. 07. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Стражиловска 21/2.

7. Комленац Влајко, дипломирани правник, рођен 22. 03. 1949. године, уписује се 02. 07. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Стари мост 2.

8. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Дупало Јасна, рођена 29. 06. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане, адвоката у Новом Саду, дана 27. 06. 1997. године.

9. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Киселички Даница, рођена 25. 11. 1971. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Рапајић Владете, адвоката у Новом Саду, дана 27. 06. 1997. године.

10. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Радовић Небојша, рођен 10. 11. 1969. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Лалин Радована, адвоката у Новом Саду, дана 27. 06. 1997. године.

11. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Лапатат Ливиус, адвокат у Зрењанину, са даном 26. 06. 1997. године, због пензионисања.

12. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Конц Иштван, адвокат у Кањижи, са даном 01. 06. 1997. године, услед смрти. — Перкучин Миодраг, адвокат у Чоки, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Конц Иштвана.

13. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Милошев Дураковић Ружица, адвокат у Зрењанину, са даном 31. 05. 1997. године, због заснивања

радног односа. — Макљеновић Горан, адвокат у Зрењанину, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Милошевић Дураковић Ружице.

14. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Парлаћ Ј. Миодраг, адвокат у Новом Саду, са даном 01. 06. 1997. године, на лични захтев. — Именовани и наком брисања из Именика адвоката задржава чланство у Посмртном фонду Адвокатске коморе Војводине. — Парлаћ М. Миодраг, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Парлаћ Ј. Миодрага.

15. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Алексић Драгослав, адвокат у Вршцу, са даном 13. 03. 1997. године, на лични захтев. — Алексић Мирјана, адвокат у Вршцу, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Алексић Драгослава.

16. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Станисављев Љубомир, адвокат у Новом Саду, са даном 25. 06. 1997. године, због пензионисања. — Именовани и након брисања из Именика адвоката задржава чланство у Посмртном фонду Адвокатске коморе Војводине. — Вуканић Драгана, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Станисављев Љубомира.

17. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Јоксимовић Светлана, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Јоксимовић Драгана, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 04. 1996. године.

18. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Ковчин Дејан, адвокатски приправник у Сомбору, на адвокатско-приправничкој вежби код Милић Страхиње, адвоката у Сомбору, са даном 31. 03. 1997. године.

19. Узима се на знање да је Милошевић Милена, адвокат у Црвенки, након привремене спречености, наставила са радом почев од 18. 06. 1997. године. — Микулић Божидар, адвокат у Црвенки, разрешава се дужности привременог заменика Милошевић Милене, адвоката у Црвенки.

20. Узима се на знање да је Мезинка Илија, адвокат у Белој Цркви, привремено спречен да обавља адвокатску делатност почев од 02. 06. 1997. године, због болести. — Михаиловић Соња, адвокат у Белој Цркви, поставља се за привременог заменика Мезинка Илији, адвокату у Белој Цркви.

21. Узима се на знање да је Шијаков Станислава, адвокат у Новом Саду, привремено спречена да обавља адвокатску делатност почев од 01. 06. 1997. до 27. 08. 1997. године, због продуженог породилског одсуства. — Рупњак Љубица, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Шијаков Станислави, адвокату у Новом Саду.

22. Узима се на знање да је Николић Наташа, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане, адвоката у Новом Саду, дана 26. 05. 1997. године, те да исту наставља код Димитрић Јове, адвоката у Новом Саду, дана 27. 05. 1997. године.

23. Узима се на знање да је Борђевић Златинка, адвокат у Боки, променила презиме у Смиљић.

24. Узима се на знање да је Ђосић Здравко, адвокатски приправник у Зрењанину, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Матић Борб, адвоката у Зрењанину дана 30. 06. 1997. године, те да исту наставља код Варади Јудите, адвоката у Зрењанину, дана 01. 07. 1997. године.

25. Матић Борбе, адвокат у Зрењанину, разрешава се дужности преузимаатеља адвокатске канцеларије Варади Имреа, бившег адвоката у Зрењанину. — Варади Јудита, адвокат у Зрењанину, поставља се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Варади Имреа.

26. Узима се на знање да је Орловић Црвени Светлана, адвокат у Врбасу, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у Ветерник, 19. маја 7, почев од 15. 06. 1997. године.

27. Узима се на знање да је Миловић Драган, адвокат у Врбасу, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Маршала Тита 73, почев од 15. 06. 1997. године.

28. Узима се на знање да је Милошевић Драган, адвокат у Новом Кнежевцу, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Валчева 2/3, почев од 09. 06. 1997. године.

29. Узима се на знање да је Реда Дрид, адвокат у Пећинцима, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Слободана Бајића 7, почев од 05. 06. 1997. године.

30. Узима се на знање да је Шијаковић Весна, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Петроварадин, Арчибалда Рајса 1а, почев од 01. 06. 1997. године.

31. Узима се на знање да је Удружена адвокатска канцеларија Сикимић Срђана и Вулић Бранислава, адвоката у Новом Саду, пресељена на адресу Нови Сад, Трг Ференца Фехера 8, почев од 27. 06. 1997. године.

32. Узима се на знање да је Проданић Владимир, адвокат у Сомбору, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Подгоричка 3, почев од 10. 07. 1997. године.

33. Узима се на знање да је Сикимић Зорислава, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Трг Ференца Фехера 8, почев од 27. 06. 1997. године.

34. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 02. 06. 1997. године између ПП „Меринг“ из Зрењанина, и Милићев Живкице, адвоката у Зрењанину.

35. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 30. 05. 1997. године између ДД ФАО „Техника“ из Куле, и Прекајац Зорана, адвоката у Кули.

36. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 03. 06. 1997. године између ДД „Фрушка гора“ из Руме, и Пешић Душана, адвоката у Руми.

37. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 15. 05. 1997. године између ЈКП „Сента“ из Сенте, и Заједничке адвокатске канцеларије Борђевић Александра и Зорана, адвоката у Сенти.

38. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 30. 05. 1997. године између Експорт-Импорт ДОО „Миофарм“ из Новог Сада, и Новаковић Радмила, адвоката у Новом Саду.

Управни одбор

Теме „Гласника“ за 1997/1998 годину:

РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА (рок за предају радова 15. XI 1997)
ПРАВО И ПОЛИТИКА (рок за предају радова 31. XII 1997)

СУДСКА ПРАКСА И ПРИМЕНА ПРАВА (рок за предају радова 1. II 1998)

ГРАЂАНСКА НЕПОСЛУШНОСТ (рок за предају радова 1. III 1998)

ВАЛТАЗАР БОГИШИЋ И ОПШТИ ИМОВНИ ЗАКОНИК ЗА КЊАЖЕВИ-
НУ ЦРНУ ГОРУ (рок за предају радова 1. VI 1998)

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ДРЖАВЉАНА БИВШИХ РЕПУБЛИКА СФРЈ НА
ТЕРИТОРИЈИ СРЈ (рок за предају радова 1. IX 1998)

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за
објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве страни-
це изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за ру-
брику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим про-
редом и рубом да на једној страни има око 28 редова са по 60 словних
места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе
10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом, подвући црвеним, а речи које
треба да буду штампане курсивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду
као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и
презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако посто-
је), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број
странице (иза скраћенице стр.); ознаку ор. cit. користити уместо назива де-
ла и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок,
а ознаку ibid. када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју теле-
фона и броју жиро рачуна аутора;
- уз чланке је пожељно приложити сажетак на српском (иза наслова) и ен-
глеском језику (иза завршетка текста), са кључним речима, не дужи од по-
ловине једне куцане странице.

ГЛАСНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 180,00 дин., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са назнаком „за Гласник“)

Овај двоброј закључен је 15. VII 1997. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Сремска Каменица

